

## SPIS TREŚCI

|                                                                                                                                                                        |    |
|------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|----|
| Wprowadzenie                                                                                                                                                           | 6  |
| 1. Wrocław miastem promocji zdrowia                                                                                                                                    | 14 |
| 1.1. Promocja zdrowia - definicje, podstawowe zasady i metody działań                                                                                                  | 15 |
| 1.1.1. Definicje i podstawowe zasady promocji zdrowia                                                                                                                  | 16 |
| 1.1.2. Koncepcje i metody działań w promocji zdrowia                                                                                                                   | 17 |
| 1.2. Profilaktyka - poziomy i sposoby interpretacji                                                                                                                    | 18 |
| 1.3. Profilaktyka a promocja zdrowia                                                                                                                                   | 21 |
| 1.4. Polityka Urzędu Miejskiego Wrocławia na rzecz profilaktyki i promocji zdrowia w środowisku wielkomiejskim                                                         | 21 |
| 1.4.1. Wrocławski Program Szkół Promujących Zdrowie                                                                                                                    | 23 |
| 1.4.2. Program „Moje osiedle - forum jakości życia” - integracja działań lokalnych społeczności na rzecz dzieci i młodzieży                                            | 25 |
| 2. Program „Trener Osiedlowy” - założenia i podstawy teoretyczne                                                                                                       | 27 |
| 2.1. Geneza programu                                                                                                                                                   | 27 |
| 2.2. Cele, zadania i koszty programu                                                                                                                                   | 28 |
| 2.3. Trener osiedlowy - jego zadania i obowiązki                                                                                                                       | 29 |
| 2.4. Teoretyczne podstawy programu „Trener Osiedlowy”                                                                                                                  | 32 |
| 2.4.1. Strategie alternatyw                                                                                                                                            | 33 |
| 2.4.2. Strategia przemian w społeczności lokalnej (podejście „siedliskowe”)                                                                                            | 38 |
| 2.4.3. Strategia działań środowiskowych 40                                                                                                                             | 40 |
| 2.4.4. Praca z mentorami                                                                                                                                               | 40 |
| 3. Metodologia badań ewaluacyjnych programu „Trener Osiedlowy”                                                                                                         | 41 |
| 3.1. Cele badań i podstawowe pytania ewaluacyjne                                                                                                                       | 43 |
| 3.2. Główne kryteria i wskaźniki                                                                                                                                       | 44 |
| 3.3. Metody i narzędzia badawcze                                                                                                                                       | 48 |
| 3.4. Organizacja badań                                                                                                                                                 | 50 |
| 3.5. Materiał                                                                                                                                                          | 52 |
| 3.6. Metody opracowania materiału                                                                                                                                      | 52 |
| 4. Wyniki badań ewaluacyjnych programu „Trener Osiedlowy”                                                                                                              | 55 |
| 4.1. Analiza redukcji zachowań patologicznych w poszczególnych rejonach Wrocławia na podstawie danych za lata 2003-2011                                                | 55 |
| 4.1.1. Charakterystyka patologii nieletnich w poszczególnych osiedlach Wrocławia w latach 2003-2008                                                                    | 55 |
| 4.1.2. Charakterystyka patologii nieletnich w poszczególnych dzielnicach Wrocławia w latach 2009-2011                                                                  | 63 |
| 4.1.3. Odpowiedzi na pierwsze pytanie badawcze                                                                                                                         | 64 |
| 4.2. Analiza realizacji programu na podstawie danych (2006-2014) rejestrowanych przez uczestników zajęć                                                                | 65 |
| 4.2.1. Uczestnicy programu „Trener Osiedlowy”                                                                                                                          | 66 |
| 4.2.2. Porównanie danych rejestrowanych przez uczestników programu w zależności od etapu badań oraz fazy sezonu prac trenera osiedlowego (początkowej i zaawansowanej) | 67 |
| 4.2.2.1. Wiek aktywnych uczestników programu                                                                                                                           | 67 |
| 4.2.2.2. Systematyczność udziału w programie                                                                                                                           | 69 |
| 4.2.2.3. Motywy uczestnictwa w programie                                                                                                                               | 69 |
| 4.2.2.4. Źródło informacji o programie                                                                                                                                 | 70 |
| 4.2.2.5. Oczekiwania uczestników w odniesieniu do zajęć                                                                                                                | 71 |
| 4.2.2.6. Stopień zadowolenia z zajęć                                                                                                                                   | 72 |
| 4.2.3. Odpowiedzi na drugie pytanie badawcze w odniesieniu do uczestników programu                                                                                     | 73 |
| 4.3. Analiza realizacji programu na podstawie danych (2006-2014) rejestrowanych                                                                                        |    |

|                                                                                                                                                                                                                      |     |
|----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|-----|
| przez trenerów i niezależnych obserwatorów                                                                                                                                                                           | 75  |
| 4.3.1. Porównanie danych rejestrowanych przez trenerów osiedlowych w zależności od etapu badań oraz fazy prac trenera osiedlowego (początkowej i zaawansowanej)                                                      | 75  |
| 4.3.1.1. Liczba aktywnych uczestników programu na początku zajęć                                                                                                                                                     | 75  |
| 4.3.1.2. Liczba aktywnych uczestników programu na końcu zajęć                                                                                                                                                        | 76  |
| 4.3.1.3. Liczba biernych uczestników programu                                                                                                                                                                        | 77  |
| 4.3.1.4. Wiek aktywnych uczestników programu                                                                                                                                                                         | 77  |
| 4.3.1.5. Efektywność-zajęć pod względem poziomu aktywności ruchowej                                                                                                                                                  | 78  |
| 4.3.1.6. Zachowanie warunków bezpieczeństwa w czasie zajęć                                                                                                                                                           | 79  |
| 4.3.1.7. Warunki pogodowe podczas zajęć                                                                                                                                                                              | 80  |
| 4.3.1.8. Pomoc w organizacji zajęć ze strony lokalnej społeczności                                                                                                                                                   | 81  |
| 4.3.1.9. Atmosfera zajęć                                                                                                                                                                                             | 82  |
| 4.3.1.10. Ocena siebie jako organizatora zajęć                                                                                                                                                                       | 83  |
| 4.3.1.11. Rodzaj dominującej aktywności ruchowej                                                                                                                                                                     | 83  |
| 4.3.1.12. Liczba stałych uczestników programu                                                                                                                                                                        | 84  |
| 4.3.1.13. Stopień oczekiwania na zajęcia                                                                                                                                                                             | 84  |
| 4.3.2. Porównanie danych rejestrowanych przez niezależnych obserwatorów w zależności od etapu badań, części zajęć (początek, połowa, koniec) oraz fazy sezonu prac trenera osiedlowego (początkowej i zaawansowanej) | 86  |
| 4.3.2.1. Liczba aktywnych uczestników programu                                                                                                                                                                       | 86  |
| 4.3.2.2. Liczba biernych uczestników programu                                                                                                                                                                        | 87  |
| 4.3.2.3. Wiek aktywnych uczestników programu                                                                                                                                                                         | 89  |
| 4.3.2.4. Ukierunkowanie aktywności ruchowej                                                                                                                                                                          | 91  |
| 4.3.2.5. Rodzaj dominującej aktywności ruchowej                                                                                                                                                                      | 92  |
| 4.3.2.6. Efektywność prowadzącego w kierunku integracji grupy                                                                                                                                                        | 94  |
| 4.3.2.7. Sprzęt sportowy i pomocniczy używany podczas zajęć                                                                                                                                                          | 95  |
| 4.3.2.8. Sprawność organizacyjna prowadzącego                                                                                                                                                                        | 97  |
| 4.3.2.9. Warunki pogodowe podczas zajęć                                                                                                                                                                              | 99  |
| 4.3.2.10. Warunki ludzkie                                                                                                                                                                                            | 101 |
| 4.3.2.11. Atmosfera zajęć                                                                                                                                                                                            | 102 |
| 4.3.3. Porównanie danych rejestrowanych przez trenerów osiedlowych i niezależnych obserwatorów w zależności od etapu badań oraz fazy sezonu prac trenera osiedlowego                                                 | 103 |
| 4.3.3.1. Liczba aktywnych uczestników programu na początku zajęć                                                                                                                                                     | 103 |
| 4.3.3.2. Liczba aktywnych uczestników programu na końcu zajęć                                                                                                                                                        | 104 |
| 4.3.3.3. Liczba biernych uczestników programu                                                                                                                                                                        | 105 |
| 4.3.3.4. Wiek aktywnych uczestników programu                                                                                                                                                                         | 106 |
| 4.3.3.5. Warunki pogodowe podczas zajęć                                                                                                                                                                              | 107 |
| 4.3.3.6. Atmosfera zajęć                                                                                                                                                                                             | 108 |
| 4.3.3.7. Rodzaj dominującej aktywności ruchowej                                                                                                                                                                      | 109 |
| 4.3.3.8. Ocena siebie jako organizatora zajęć/sprawność organizacyjna prowadzącego                                                                                                                                   | 110 |
| 4.3.4. Odpowiedzi na drugie pytanie badawcze w odniesieniu do trenerów i obserwatorów programu                                                                                                                       | 110 |
| 4.4. Działania uzupełniające                                                                                                                                                                                         | 111 |
| 4.4.1. Warsztaty dla trenerów osiedlowych                                                                                                                                                                            | 112 |
| 4.4.2. Program „Trener Osiedlowy” a opinie przedstawicieli rad osiedlowych                                                                                                                                           | 112 |
| 5. Sport na rzecz profilaktyki zachowań patologicznych wśród dzieci i młodzieży aglomeracji miejskich - autorska propozycja „Wieloczynnikowego modelu środowiskowego – Sport 2014”                                   | 114 |
| 6. Dyskusja                                                                                                                                                                                                          | 121 |
| 7. Wnioski i rekomendacje                                                                                                                                                                                            | 128 |
| 7.1. Wnioski                                                                                                                                                                                                         | 128 |

|                                     |     |
|-------------------------------------|-----|
| 7.2. Rekomendacje                   | 129 |
| Aneks                               | 130 |
| 1. Arkusze wykorzystane w badaniach | 130 |
| 2. Tabele                           | 136 |
| Bibliografia                        | 253 |
| Wykaz rycin i tabel                 | 272 |
| Summary                             | 283 |